

Poštarska plaketa u gotovu

Privredno - kulturne
Matiće
za Sjev. Dalmaciju

Godišnja pretplata za našu državu 40 din., za Ameriku
2 dolara, a za ostalo inozemstvo 80 din.
Članovi Matice dobivaju list besplatno
Primjerak 1 din.

GLAS

Šibenski, 2 Maja 1932.

БРОЈ 126.

ГОДИНА IV.

Vlasnik • Privredno-kulturna Matica za Sjev. Dalmaciju.
Uređuje Sekretarijat Matice.
Telefon br. 63. — Broj ček. računa 38.242.

Kulturne predrasude

Saradnik „Narodnog Slova“ napao je strašno ljutito članak u našem „Glasu“ o Kninskoj preparandiji. I kao obično u ljutnjil, zaboravio je na ton, na stil, na sintaksu, na interpunkciju, u jednu riječ na sve što kvalifikuje javno raspravljanje. Ljutnja je slabost ljudska, ali ona sama sobom ne odzimlje ispravnost jednom stanovištu. Što se toga tiče, naš protivnik bi ipak mogao biti u pravu. Ali stvarno nije.

Kladimo se da će svi profesori Šibenske preparandije moliti premještaj na kninsku, samo ako budu došli u selo Kovačić pod Dinarom kraj Knina da se lično osvjeđoče o raskoši koja im je tamo pripremljena. Naravno, ne mislimo doslovno – svi. Ne bi se kladili za one (ako takvih ima) koji će se teškom mukom odvojiti od štamtiša u „Krci“ ili od večernje atrakcije u „kalelargi“. Ali za one se kladimo, koji su istinski umni radnici, koji se oduševljavaju za svoju kulturnu ulogu, koji su gonjeni strašću da narodu odgoje najbolje učitelje. Za takve profesore stvorena je tamo prava zgoda.

Oni, i još više njihove žene, otimače se za Kovačić, jer tako udobne i omiljene stanove nemaju ni šibenski ni kninski načelnik kao što su oni profesorski ukraj preparandije. Pa onda okolina, ljestvica što nikad ne zasiti. Impozantne dinarske urvine u pozadini, a svuda oko slike zelenih draža, prisoja, gorica, proplanaka, njiva, livada i gorskih potoka.

Neko je izbacio glupost, da je taj predjel malaričan. Opet se kladimo, da tamo nema malarije kao što u „tisnim kalama“ primorskih kulturnih centara naprotiv imade tuberkuloze i drugih otrovnih mlažama. Ali koje čudo? I dosad su u takvim ambijentima bile srednje škole, pa mogu i unaprijed ostati. Mi ne želimo zatvaranje preparandija, nego se zauzimljimo za otvaranje novih, boljih. Ljudi koji postavljaju pitanje: ili - ili, pa onda intrigiraju zvaničnim i privatnim kanalima, izgledaju veoma sitni, i prepirkaju sa njima na tom polju nas ne privlači. Drugo jedno načelno, socijalno i kulturno pitanje nas interesuje.

Srđanik „Narodnog Slova“ nije umio sakriti prezir prema selu, on mu je neobuzdano dao maha odmah u ironičnom naslovu „Preparandija u selu Kovačiću pod Dinarom kraj Knina“. Prezir prema selu smjestio je uz obožavanje „kulturnog centra“ jamačno zato, da bi predrasuda toga buržujskog pedagoga bila više uočljiva i argumentat ubjedljiviji, pred kojim mora sve ničice da padne.

Šta je to kulturni centar, ni o tome nećemo raspravljati. Nego, da li i zašto jedna kulturno-vaspitna ustanova nesmije baš biti na selu?

Čini nam se da se danas ne može više trpititi takvo shvatnje i da ono spada u red socijalnih i kulturnih predrasuda i zabluda. Gradovi su, istina, nekad bili prisvojili i uživali

monopol kulture i civilizacije. Taj kulturni režim bio je na vrhuncu u doba prosvjetenog apsolutizma, i u prvom periodu tzv. građanske demokracije. Ali docnije, sa pobojama široke političke demokracije išla je uporedno i ona kulturna t.j. dostupnost kulture svakoj korisnoj društvenoj jedinici. I to načelo danas vlada.

Gradovi koji su u svoje zidine prikupili sve tekovine savremenog napretka, uspjeli su očuvati stečeni privilegovani položaj samo zbog toga, što selo nije još organizovano i jedinstveno u socijalnoj utakmici, što se nije opasalo snagom pa je ostalo nejako da uzme ono što mu po usvojenim načelima općeg kulturnog razvoja pripada. Jedino tako se u našim prilikama dade protumaziti što nam je selo, koje je za 99 posto producent a za 90 posto konzument, dakle glavni privredni činilac naš, izrabljeno, zaostalo i siroto, dok su nam gradovi srazmerno bogati, opskrbljeni udobnostima, ponekad čak i morبدno profijeni. Eto na pr. grad Šibenik troši sada 300.000 D.n. za tuksuzno parkiranje jedne privatne ledine, dok se čitava selo odmeću u prosjake.

Neka se ne precijeni naš izraz „izrabljeno“. U zakonima privrednog zbiranja lako je uočiti ulogu naših gradova, koja je isključivo posrednička pri izmjeni dobara. Dobitak se sastoji od profit-a koji pada na teret producenta i konzumenta – seljaka. Pretpostavimo li sada jednu savršenu zadružno-privrednu organizaciju selu, prema kojoj se mi naglo približujemo, ko može više vjerovati u neku neoborivost i vječnost „kulturnih centara?“

Selo dakle imade i te kako pravo, pravo koje ono još nije ostvarilo, da dobije i elektriku i vodovod i udoban stan i pogodne komunikacije i pozorište i biblioteku i apoteku i školu, pogotovo takvu koja ima da posluži njegovim kulturnim potrebama, a u te svakako spada preparandija.

Otvaranje preparandije u selu Kovačiću pod Dinarom kraj Knina ili afirmacija najjačeg savremenog kulturnog načela nije dakle za ironiju ni za prezrenje.

Na kraju, o onim sramežljivim aluzijama na srpsko-hrvatske odnose, t. j. da se otvaranjem preparandije u Kovačiću favorizuje srpstvo na štetu hrvatsva, teško je govoriti prema pretstavnicima zvaničnog jugoslovenskog bez šaljivog osmijeha. Ali treba ovdje da se reče, da u ovim zagorskim stranama imade mnogo, vrlo mnogo Hrvata, kojima su iz osnova uskraćene blagodati kulture. U tom pogledu potpuno su izravnata srpska i hrvatska sela i njihova solidarnost u ovom pitanju van svake je sumnje. Neka u to bude uvjeren usplahireni branilac jedinstva.

Dr. I. G.

Prijatelji širite „Glas“

Najbolja narodna organizacija

U Kninu je uveden jedan običaj koji je već postao pravilo, da se svake nedjelje u kojem selu održavaju sastanci, na kojima se pretresaju najvažnija pitanja njihovog življena.

Kod nas se je ujvijek jadikovalo da se na selu ne može ništa učiniti, da seljaci nemaju razumijevanja za nikakav napredak. Ali i na ovim sastancima po selima jasno se pokazuje, da u svakom selu ima ljudi koji su željni dogovora, samo kad im ima kada dođe i kad se pogodi ono što im je najvažnije.

Kad se u zajedničkim razgovorima postigne, da se dodirnu pitanja, koja su najosjetljivija u narodnom životu, a koja se mogu ostvariti sa dobrom voljom i udruženim radom najprobarnijih ljudi u jednom mjestu, tad odjednom i sinu misli i javi se volja za ostvarivanje ciljeva i kod naših ljudi po selima.

Tada nastaje među ljudima jedan nov način rada, u kojem se pokazuje i njihova pamet i poštjenje i međusobna trpežljost i lična vrijednost, pa ono što je bolje ide naprijed i razvija se, a što ne valja otpada i odbacuje se.

Pored svih poteškoća, koje se pokazuju u početnom zajedničkom radu samo ona organizacija izvršuje svoju ulogu, koja izazove svjesnu saradnju svih ljudi, koji u njoj učestvuju i koja naročito na selu oživi i prikupi ljudi sa uvjerenjem, da će moći ostvariti samo ono što su sami kadri izvršiti.

Da se to postigne, treba znati što se hoće, što je najvažnije i što se može postići, pa prikupiti ljudi, koji to osjećaju ili mogu osjetiti kao svoje potrebe i svoje želje. Kad se pri tom nade neko koji će organizaciju rukovoditi, sve se ostalo samo od sebe razvija.

Kad smo se prošle nedjelje uputili iz Knina u jedno selo skradinske općine još ujutru rano srelj smo, iako je pljusak padao, žagrovačku seosku sokolsku četu, gdje ide prema Sokolani kninskoj, da se sa drugim seoskim četama nađe na zajedničkim vježbama u najljepšoj školi i zabavi za seosku mladjariju. Seoska mladjarija iz obližnjih sela kninskih toliko navaljuje, da se organizira u čete, da već nema dovoljno radnika, da im se može izaći u susret.

I u svim drugim pravcima pojave su se tolike potrebe i želje samih ljudi, da se i s njima saraduje, da se već ne može dospijevati, jer nema dovoljno inteligenčije, voljne da u tome radu učestvuju.

Ovdje ćemo iznijeti samo nekoliko primjera posljednjih sastanaka, što su se iz Knina održavali po Sjevernoj Dalmaciji, u raznovrsnim prilikama, da se vide i uspjesi i poteškoće u organizaciji narodnog života i to u organizaciji, koja je najbolja i jedino moguća da preobradi život narodni.

Ono što se razvija i doživljuje n. p. u Strmici, Plavnu, Radučiću, Đe-

vrskama, Smokoviću itd. t. j. kroz svu Sjevernu Dalmaciju, od granice bosansko-litčka do Ravnih Kotara iznosi njegu sliku naših ljudi i krajeva.

Strmica

je naš ponos zadružni. Pred trideset godina učitelj g. Nikola Čoko započeo je tu zadružni rad, koji su kasnije prihvatali sami seljaci i sa uspjehom ga vode i razvijaju. I sadanji učitelj g. Đuro Dobrić prišao je zadružnom radu, jer je vidio tu okupljene najbolje seljake. Ovo naše lijepo selo na bosanskoj granici već davno je osjetilo važnost crkve, škole i zadruge u selu, pa je u sred sela na jednoj glavici podiglo novu crkvu, lijepu školu i skromni Zadružni Dom. Sada zadrugari proširuju Zadružni Dom za razgranate zadružne potrebe. Kreditna zadružna ima preko 100.000 dinara rezervnog fonda i stalne štednje (udjela). Prošle godine osnovali su vodnu zadružnu za natapanje. Priprema se osnivanje nabavilačke zadruge. U prošlu nedjelju osnovan je odjeljak Zdravstvene zadruge. Odmah u početku upisalo se je 60 zadrugara, koji će uplatiti svoje udjele, i mjesечно u bolesnički fond uplaćivaće po 5 din. Ljekar će im dolaziti u selo i služiće se zadružnom apotekom, a pomoću zdravstvene zadruge pojedini zadrugari moći će urediti mnoga svoja pitanja, kao što zdravstvena zadružna moći u selu izraditi neke ustanove za zajedničke potrebe zadrugara.

U Strmici se vidi svijest i razumijevanje među zadrugarima kao u malo kojem drugom selu. Na njihovim skupštinsama nema više buke. O svemu se mirno i ozbiljno raspravlja, kao što seljak radi na svojoj zemlji, oko svog blaga, u svom poslu. Ko bi želio vidjeti kako zadragarstvo preobražava seljaka neka dođe na zadružnu skupštinu u Strmici.

Plavno

je naše veliko selo na ličkoj granici ili upravo na tromeđi dalmatinsko-litčko-bosanskoj. Selo ima 500 kuća i dosta razboritih ljudi starinske čestitosti. Tu je osnovana prva mljekarska zadružna u ovim krajevima i kreditna zadružna još prije rata, dok je bio u Plavnu učitelj g. Obrad Knežević i sveštenik g. Mirkо Sinobad.

Ali se osjeća da još organizacija nije shvaćena kao svoja vlastita, još

Poziv na svečano otvorenje Zdravstvene zadruge u Kninu

U nedjelju 8. maja u 10 sati, otvorice se na svečan način Zadružna apoteka i ambulanta u Kninu.

Pozivljemo sve članove i prijatelje, da prisustvuju otvorenju, kao jednom vrlo važnom kulturnom dogadjaju u narodnom životu.

uvijek se očekuje nešto od drugoga. Ne rješava se ono što se može riješiti, već se mašta o onom što je daleko. Na skupština se postavljaju pitanja o promjenama zakona i o pravdi u svijetu i teško se uspijeva, da se raspravljanja svedu na svakodnevna pitanja.

Pa pored svega toga tamo se polako učvršćuje obnovljena kreditna zadruga, koju vodi g. Dane Petranović, bivši oblasni školski nadzornik, koji ujedno prikuplja uspomene iz prošlosti u ovome kraju, gdje je Kralj Petar pod imenom Petra Mrkonjića u obližnjim Crnim Poticima četovao za vrijeme bosanske bune.

U Plavnu se i danas drži još bratska kuća, gdje je nekad Dositelj Obradović držao školu i pisao svoja književna djela — u seoskoj kući, kroz čiji je krov snijeg nabacivao i o kojoj se tuži, da se zimi nije mogao ugrijati. Ali i pored tih teških prilika učio je i radio. Bi li i ovaj primjer

mogao nešto podignuti duh našim mlađim učiteljima, koji velikim dijelom gube duh i malaksavaju u radu, i ako su im prilike svima povoljnije nego nekad našem Dositeju?

I bi li i primjer g. Dane Petranovića koji pod starost vodi jednu malu seosku zadrugu mogao potaknuti naše mlade učitelje, da se pregnu malo boljeunarodnom prosvjećivanju?

U Plavnu ima jedan učitelj i tri učiteljice, i oni su bili na skupštini i izgleda da će učestvovati u narodnom radu, koji se i u Plavnu može lijepo razvijati, samo treba izabrati ljudi i raditi s onima koji imaju smisla zadata.

I u ovom selu organiziran je odjeljak Mjekarske zadruge i pripremljeno osnivanje odjelka Zdravstvene zadruge.

Plavljaca ima dosta, sa kojima se može raditi, samo treba i s njima stalno biti u vezi i pomagati im u radu.

Odjek vijesti o otvaranju

Na članak, koji je donio "Glas" u svom prošlom broju o otvaranju preparandije u Kninu, primili smo od naših saradnika nekoliko pisama punih radosti, što je konačno sve pripremljeno za otvor preparandije. Ali u "Narodnom Slovu" pročitali smo tri članka sasvim suprotnog sadržaja, i to prvi od Općinskog Upraviteljstva: "Jedan nedostojan napadaj na Šibensku preparandiju", drugi od bezimenog saradnika: "Otvaranje preparandije u selu Kovačiću, pod Dinarom blizu Knina", i treći jednog roditelja gradačanina.

Pošto Uredništvo "Glas" nikad ne donosi u listu ništa što ne služi istini i pravdu, osjećamo dužnost, da ga, piscima članka svratimo pažnju na činjenice, koje se moraju uzeti u obzir pri prosuđivanju ovog pitanja, pa da budu malo objektivniji i da ne gube nerve.

"Glas" je donio članak, o kojem je riječ, u času kad se je prevazio u preparandiju namještaj za školu i inventar i kad se je dovršila izgradnja učiteljskih stanova. To mora biti za svu Sjevernu Dalmaciju jedan veliki događaj i velika radost.

U to vrijeme (sve što navodimo među navodnicima izrazi su u člancima Ur.) "Šibenska, uz druge dalmatinske Općine, upire sve sile" (kursiv naš Ur.) da uvjeri odlučujuće faktore o potrebi ovog učevnog zavoda na Primorju. Nama je vrlo dobro poznato, da su gotovo svi oni koji su "upirali sve sile", da preparandija ostane u Šibeniku, uvjeravali odlučujuće faktore o najnesretnijem rješenju sa Kninskom preparandijom. Zato se je nametala uporedba sa Šibenskom predarandijom.

Mi molimo ga, dra Vinka Smolčića i Matu Karadžolu, koji su potpisali izjavu Općinskog Upraviteljstva, da dođu i da vide sada već izradenu Kninsku preparandiju, njen položaj i okolicu, pa i toliko ozlogašenu udaljenost od Knina, pa glavu dajemo ako ne izraze i svoju želju, da se ta preparandija, u jednom vanredno lijepom i zdravom kraju, što prije otvari. Ili ako ih mrzl da dolaze u ovaj kraj neka izvole upitati svog narodnog poslanika, g. dra Marka Kožila, koji je slučajno nekidan prolazio ovuda, neka im kaže on svoje impresije. A ne bi bilo zgorega da i poslanik sreza kninskoga pogleda tu veliku kulturnu tekovinu Sjeverne Dalmacije.

Svi oni koji žele da se obavijeste

mjesto za preparandiju odabrala je jedna komisija, u kojoj su bili sve ljudi, čija je objektivnost i čestitost van spora, pa da su oni vidjeli, da je mjesto "jedna nezdrava baruština" zar oni to ne bi bili opazili i zar bi se se saglasili s tim? Zašto baš g. donišnik svakom s reda odrče čestitost?

Okolica Kninske preparandije tako je zdrava i napušena da nema nikakve bojazni, da neće imati dovoljno daka, da niko drugi ne dođe nego sami daci iz neposredne okolice.

A baš iz te okolice moći će se spremati najbolji učitelji za naša sela, koji će biti kadri prednjačiti u narodu i u svakom dobru, ali kad bude trebalo "i na strašnu mjestu postajati!"

Postoji samo jedna opasnost. Ako dodu za nastavnike "pedagozi svjetskog glasa" za kakvoga i pisac članka sebe zamišlja, onda će i školovanje i vaspitanje u Kninskoj preparandiji biti samo krparenje. Samo mi se tješimo, da će "bura" — koje se dopisnik toliko boji — odnijeti slične nastavnike, a da će u Kninsku preparandiju doći samo oni, koji su i "pristojni i čestiti", pa da će se baviti ozbljnjim radom, a ne "zaoštavati oštrica, koje su do sada kvarile narod ovih krajeva, sa zakulisnim

radom, bez ikakvog stručnog i zdravog promišljanja".

Prve vijesti u javnosti i razloge za Kninsku preparandiju donio je pred deset godina splitski "Život". Otada je narod ovog kraja uzeo na se milijonske terete, da se ostvari preparandija Kninska. Tada je jedan izaslanik Ministarstva prosvjete bio i u Šibeniku i u Kninu, ispitujući što bi koja općina bila kadra pregorjeti, da primi bivšu zadarsku preparandiju. Kninska općina primila je na se teret, koji se od nje tražio i to je definitivno odlučilo za Knin pored općih razloga, da se i o ovim zagorskim krajevima vodi barem toliko računa, koliko i o Primorju. A pitanje školstva i učitelja iz ovih krajeva bilo je toliko zaostalo iza Primorja, da je trebalo tu nepravdu ispraviti. Temelj je svake slobodne države, da se podjedнако vodi računa o svim njenim građanima i krajevima.

Najzad, onaj članak u "Glasu" nije nazvao "krparenje" unutrašnji rad Nastavničkog zbora šibenske preparandije, nego spolažnje školovanje daka bez konviktata, jer je i Uredništvo dobro poznato, da u tom zboru ima valjanih i savjesnih nastavnika, kao što su na pr. gg. Ležaić, Andrijačević, Prostran i t. d., pa je suvišna tobožnja održana".

Pisma iz naroda

Mokropolje

KORISTI OD ZDRAVSTVENE ZADRUGE Doznajem, da je skoro pri osnutku ogrank Zdravstvene zadruge u Mokrompolju, pa mislim da neće biti suvišno reći nekoliko riječi o koristi, koju naš seljak ima od ovakvih zadruga, jer i u našem selu postoje svi uvjeti za osnivanje Zdravstvene zadruge. Od samih osnivača Kninske zadruge doznao sam, da će oni u najskorije vrijeme posjetiti i naše selo, da nam pomognu zasnovati jednu novu organizaciju, koja će nam donijeti velike koristi.

Pogledajmo samo kako naš seljački narod, propada u onim zabačenim selima, koje su daleko od prevoznih sredstava. No najviše od svih drugih nevolja tiše nas i upropastavaju razne bolesti, a nije ni čudo kad se vidi, kako mi seljaci živimo. Treba nam pogledati kuće, pojate, staje, dubrišta izvore i puteve, lokve pune blata, a da ni nespominjem zahode kojih mi seljaci niti nemamo. Treba dakle vidjeti kakva čistoća vlada u svemu tome, pa se ni malo ne čuditi našim bolestima. Napomeniju samo jedan primjer, da nam to objasni. Kad neko preboli trbušni tif, on još dugo vremena nosi u svojim izmetinama klice ove opasne bolesti i ako je potpuno zdrav. Budući da nema kod kuće zahoda a vrši potrebu svaki put na drugom mjestu, to se dešava, da on siće naoko oko svoje kuće ove opasne klice i izlaže smrtnoj opasnosti svoje ukućane i sav komšiluk. Kad neko u ovakvim prilikama oboli, on se nikako i ne liječi čeka, da bolest sama prođe, ili im se pomaze kojekakvim seljačkim travama i babarijama. On nevoljan niti ne zna, da i ljekari liječe travama, jer su sve njihove ljekarije potekle iz trave na taj način što je nauka izvadila iz trave sve ono što je korisno za ljudsko zdravlje a nekorisno i štetno odbaciša. Nauka se iz običnih trava podigla do velike visine, a mi eto ostadosmo ondje gdje je zapravo počela prije jedno 5-6000 godina.

Tako jednom jedan naš seljak iz

Plavha oboli od neke grozničave bolesti te umjesto da potraži pravog i izučenog liječnika, on se obrati za pomoć seoskoj babi. Ova mu namaza leđa sa nekakvom travom. I gde uspije! Bolest se sama izlijieći, ali zato svā namazana leđa pretvore se u živaranu, radi koje je ovaj nesretnik odležao skoro šest nedjelja u Kninskoj bolnici.

Najobčnija je pojava na selu, da se seljak liječi tek onda kad je već kasno i kada je većinom svaka pomoć uzaludna. U zadnji čas ne žali se ništa da se ukućanin spas, ali on mora podleći kad mu nije pomoći na vrijeme pružena. A baš Zdravstvena zadruga ima taj zadatak, da na vrijeme pruži seljaku pomoć. Još kaže naš narod: Lakše je bolest sprječiti nego li je izlijieći. A to je najveći cilj Zdravstvene zadruge na selu. Vjerujem da zapuštenost u liječenju potječe najviše iz nemarnosti. Zdravstvena zadruga pruža pod vrlo jefidnim uslovima liječničku pomoć, tako da je i najsiromašnjem omogućeno liječenje. A ono što je najvažnije Zadruga ima i svoju apoteku. Koliko je skupa apoteka već je to prešlo i u poslovici, jer narod naš kaže: To je skupo kao da je kakav lijek. Apoteka Zdravstvene zadruge biće mnogo jeftinija od drugih javnih apoteka, jer tu se ne radi da se zaradi, već da se naoruđu pomože. Tu nema nikakve dobiti, pa prema tome ne može biti ni prevelika cijena lijekova. A od nas seljaka ovisiće da li će uslovi za liječenje biti još povoljniji, jer čim bude više članova tih će ljekarija biti jeftinija. Ako bude dovoljno članova u našem selu mi ćemo osnovati ogrank Zdravstvene zadruge i imati malu apoteku u selu. Osim toga liječnik će obilaziti redovno naše selo i to tim češće što je veći broj zadrugara. Zadruga je osnovana po uzoru Zemljoradničkih zadruga s tom razlikom što su novčani doprinosi članova tako maleni, da je i najsiromašniji zadrugar u stanju, da iskrnišće sve blagodati što ih daje zadruga.

U toku vremena zadruga će prema

njenim pravilima iz svoje uštede osnovati rezervni fond, iz kojeg će kasnije ili pomagati svoje članove u slučaju bolesti ili podizati česme, umjetna dubrišta, zahode, ili uklanjati sve one uzroke, koji izazivaju razna oboljenja i štete narodno zdravlje. Uzgred da napomenem, zadruga bi mogla stvoriti i štedionički odjeljak, gdje bi članovi uz stalnu dobit mogli ulagati svoje ušteđevine, da bi sebe osigurali u slučaju bolesti.

Zadruga potiče nas seljake da vodimo više računa o svom zdravlju i da se udružujemo za zaštitu od raznih bolesti. Ona će nas uputiti u svemu onome što je nauka do sada stvorila u tome pravcu i dati nam sve pogodnosti koje omogućuje i liječenje i čuvanje od bolesti.

Zato je potrebno da i mi u Plavnu osnujemo što prije ogrank Zdravstvene zadruge, jer i kod nas kao i u Mokrom polju postoje svi uslovi za njen rad, a vjerujem da će se naći dovoljan broj avjesnih domaćina koji će shvatiti kolike im koristi pruža Zdravstvena zadruga i što znači ovaj pokret za naš seljački narod. Vjerujući u što skoriji osnutak našeg ogranka u Plavnu pozdravljam ovu plemenu zamisao sa toplož željom da se kod nas što prije počne sa radom.

U Plavnu, aprila mjeseca 1932.

Jovan Opačić, seljak

Кистање

12 IV Одлазак вриједног судије. Nakon kratkog boravka u ovoj varoši, ostavio nas je dana 8. ov. mј. poglavica našeg суда Јосип Висковић, преселивши у Шибеник.

Kao čovјeku, koji je krov tako kratko vriјeme stekao simpatije čitavog mјesta, graђanstvo i чиновништво Кистањa одлучilo je, da mu pripravi zaјednicu oproštaјnu вечерu ali, na njegovu izričitu жељu, da se umesto toga sakupe prijatelji u korist mјesnog odборa Црвенog krsta, za nabavu hrane sировинama општине Кистањске, bilo je sakupљeno Din. 490, a doprinosili su гг.: Аранца Асте погл. суда, Буџамир Милан трговац, франтовић Франо, јав. биљежник, Јанковић Никола, начелник, Јелић Саво, порески упр., Кресовић Гојко, општ. тајник, Крнета Лазар, трговац, Малешевић Тоде трговац, Вујасиновић др. Вук општински љекар, Вујасиновић Симо трговац, по Дин. 30; Лујак Иво судija, Шеган Лазар трговац, Перић, Јово трговац, Вујасиновић Никола суд. канцел, по Дин. 20; Архим. Букоровић Данило, Дамјановић Петар суд. канцел, Дубаић Никола, општ. чиновник, Јокић Никола, трговац, Королија Душан, упр. поште, Королија Симо трговац, Мацура Јован, суд. чиновник, Малешевић Коста, трговац, Живковић Бојко узничар и Живковић Јосип, судб. посл., по Дин. 10.

Господин Висковић, ne само da je svojim otmјenim, umiљатim i prijateljskim ophođenjem sa svakim bez razlike, bio seljak ili građanin, ostavio lijeputu uspomenu i traјno сjeћање kod građanstva i чиновнишtva, već ovim svojim lijepim i хуманим гестom stekao i захvalnost sirotonje.

Жалећi његov нагli одлазak, građanstvo i чиновništvo Kistaњa Висковићu жeli sreтан boravak na novom положају i ovom ga prilikom od srca pozdravlja, a mјesni odbor Црвеног krsta u име sirotonje најtopljiye благодари.

Книн

20. IV. Свака здравa идејa мора побијediti. Здравa идејa налази бразо својих загovarateљa, али уједно у колико се приближавa оствareњu својих циљeva стварa све mnogobrojniјi kадar ogorčenih neprijatelja. Сматrajući da je to prirodni zakon koji prati svaki organski proces jer akcija izaziva reakciju, то је kninskoj Zdravstvenoj Zadrzvi vrlo малостало до one silne huke i buke koja se je stvorila oko њенog rada. Ideja je dobra, narod to хоћe, a zakon je jasan za svakoga koji nemat želje da ga izvrši. Nema dakle zaprek u radu, sa čvrstom vjerom da ћe dobra misao uviјek pobijediti. С тога ћe Zdravstvena zadruga u Kninu pristupiti u najkraće vrijeđe svome otvaraњu na veliku radost prijateljima, a na tugu i žalost svima onima koji su mogućim i nemogućim zakupčicama nastojaći da osuđete jedan koristan rad i plemenito nastojaće, da se osipromashenom selu omogući јеftino liječenje.

Počinjemo svoj rad sa željom, da isti буде правилno схваћен и са molboj na sve naše prijatelje да нас свим средствимa подupri i omoguћe uspješno djelovanje. Није у питањu ova ili ona forma, ovaј или онај назив, već velika ideja koja има da помогне narodu баш u најtežim њegovim ekonomskim prilikama i dade му mogućnost da se liječi i onda kada se on nebi mogao liječiti. Priskociti u pomognu bolесnom ili povrijeđenom, основни је принцип хумane akcije, главна misao svakog vjerskog pokreta, a најsvetnija dužnost kulturnog čovjeka, koji niјe izopacio svoju misiju na štetu onoga naroda koji mu je omogućio i znaće i položaj.

Nas rad nemat nikakvu drugu

svrhu osim da bolесnoga liječi i zdravoga poduci kako ћe da čuva zdravlje i onda kada to њegova slaba materijalna средства ne dozvoljavaće. Nemaju dakle никакvog razloga da se proti nama bore, osim mogda da udovođe svome egoizmu.

Задругар.

Стрмица

7. IV. Огранак Zdravstvene zadruge. Kninska Zdravstvena zadruga uzimaјući kao glavni cilj svoga rada zdravstveno podizanje sela održala je u Стрмици на Благовићest dne 7. IV. svoj zadržni zbor, na kom je preko svojih delegata izložila prisutnim основna načela ovog korisnog narodnog pokreta i pozvala ih da osnuju u selu zdravstveni ogrank. Говорници су iznijeli sve koristi koje zdravstveno-zadružnički rad donosi selu i препoručili da se i oni ugledaju na srbijanske seljake, koji već deset godina podižu svoje zdravstvene zadruge i gradi zadržne domove, te tako uzajamnom zadružiom pomoći stvaraju sebi i sećaku.

Lazar Matić, član Saveta zdravstvenih zadruga u Beogradu, iznio je potanko sav onaj veliki napor, koji je srbijanski seljak uложio da u svojem desetogodišnjem nastojaњu stvori začetak јednom novom pokretu, koji bi bio u stazu da preporodi sav naš narod, ako samo буде prihvaten sa dovoljno razumjevanja i vjere u њegov uspjeh. Pokret je zasnovao јedan sećački sin, koji je oborужan velikim њем i još većom vjerom u moć op-

gанизovanje narodne целине, trazio i našao realan начин zdravstvenog rada na selu, te naстојao da taј pokret uхвати маха по свим нашим селима. Нажалост Dr. Којић je pre ranu умро да bi svoje veliko дјело do kraja извео, али је зато оставио нама у аманет, да као његови наследници прошиrimo његove misli i завршимо дјelo. Mi стога настојимо да по свим нашим селима прошиrimo misao o osnivanju zdravstvenih zadruga.

Dr. Rajko Tažović, liječnik kninskog Zdravstvene zadruge, iznio je liječnički rad u Zadrzvi i zgodnim primjerima uvjerio prisutne, da se ovaј zdravstveni rad razlikuje od svih sličnih dosadašnjih radova na selu. Naglasio je važnost umjetnih ћubrišta koja ћe zadruga uz saradnju naroda i Хигијенског завода подизati kao i svih drugih asanacionih radova koji se nalaze u programu Zdravstvene zadruge.

Претсједник Zadruge Dr. Jovanović препоручio je prisutnima da pristupi učlanovima Zadrzve i organizaciju seoskih ogrank. Naglasio je da je neophodno potrebno da svojim članskim dužnostima pravilno удовољавају, јер на tome zasniva наш pokret svoj rad.

Nakon toga јавило се је са стране prisutnih некoliko говорника, који су доказали да vjeruju u uspjeh ove organizacije i izjavili жељu da stupe u Zadrzve.

Послиje toga prijavilo се је 60 novih članova i bio основан Odbor Ogranka u Стрмици. У одbor су ушли као претsјednik Cava Knežević, као delovođa Ђуро Добрић, учитељ, а као članovi Damjan Biželić, Cava Kurballija i B. Ђурица.

C. K. H.

Радучић

26. IV. Zadržni i просвјetni сastanak. Сасвим неочекivano došli su prekjucer u naše selo braća Lazar Matić, Dr. Rajko Tažović i Dr. Ivan Grgić sa ciljem da održe јedan просvjetno-zadružni сastanak. И ако, dakle neочекivano i bez narocite pripreme skupilo se је u 4 sata poslije pođne pedeset nas seljaka u osnovnoj школi. Dожivjeli smo tu, u bratskom razgovoru, veliko zadovoljstvo. Камо среће да се је и прије к нама долазило са срцем тако punim topoline i da нам се је доносила просвјetnost koja нам треба исто koliko i pura i daј Bože da се са овим radom међu nama seljaca našavati.

Lazar Matić говорио нам је оживим primjerima Zadržno-kulturnog rada u svijetu a osobito u Србији. Dr. Tažović говорио је о Zdravstvenoj zadrzvi, a Dr. Grgić je iznosio temelje misli o просвјetnosti i organizaciji sela i sećaka.

Иза predavaњa razvezao се је међu nama razgovor o tim stvarima iz kojeg razgovora smo donijeli neke zaključke. Договорили smo se radi osnivaњa odješka Zdravstvene zadrzve, u koju се је некolikočina prisutnih odmah i upisala.

Послиje dva sata našeg великog zadovoljstva rastali smo се od naše školovanje braće i razisli се svojim kućama sa probuđenim nadama, da bi i nama нешто боље moglo biti.

C. O. težak

Билишани

12. IV. Одјек премјештаја учитељске школе. Наш „Глас“ нам је скорошњих дана донио вијест, да ћe се учитељска школа из Шибеника наброј преселити у Книн. Ова вијест се је нас загorskih сељакa неobično угодno doјmila. — Кажемо угодно зато, што се надамо, да ћe нам учитељска школа из Книна дати сасвим нове људе, људе са много вишем poletu i воље за rad u нашем zagorskem selu, a i љубави према њему, која ћe их несумњivo потицати на овај rad

Од oslobođenja do danas mi ovamo u забаченом kraju, za којег нико до пред мало времена ни лајао није, добили smo много u прости. — Подизању школских zграда скренula се је велика пажња, тако да имамо села у којима се је подигло чак i више школских zграда — док су stare школске zgrade већином проширене i боље uređene.

Учинали smo dakle i mi с нашe стране све што нам је дужност bila. — Али све ово не донесе оног плода, који се је очекивао. — A вашто? Укратко одговарамо зато што су се они који међu нас дођоше да нашу душу просвјећују напросто међu нама изгубили у потпуном очајању. С изгледа им се је могло читati, да се осjećaju od Бога прокleti i kajkjeni највећom kaznom зато, што као rođeni primorci moraju da живе u „vlastkom kraju“ некoliko kilometara uдаљeni od mora. И у том очајању razumljivo је да су они гледали своју околину popriječko, kroz crne naочari i с великим, nepovjerenjem, немajući brige за ništa što је narodno van школe. — Ово упада у очи још више, kad се узме u обзир, da су то bili većinom sve mladi људи, puni idea. — Pa досједно на веденom учитељи су се ovamo ne prestano seljakali. — Није ријектost, ако bi једна наша школа krov godinu promijenila 2 ili 3 учитељa.

A opet настаје, pitaњe, што је ovome uzrok? Po нашем bukovackom mišljeњu јест тај, што су к нама долazili учитељи većinom primorci, који су још у околини, са сједишtem истo u primorju, застражени нашим некаквим „divljaštvom“, па кадјим се је strah ostvario u tom, што су дочекали da moraju живjeti među takvim „divljačima“, и ne provjeravajući је ли заstrashavanje bilo istinito, naprosto су се међu нама izgubili ili другим priječima umrli za narodno просvjećivanje, u ширем smislu.

Ali ето навјештава се liječnik ovoj bolesti. — Mi već unapred predviđamo, da ћe учитељска школа из Kнина учинити с ovim prekid, te da ћe нове учитељске pripravnike uveriti, како је наш zadržni svijet много бољi i plenitniji, него што се о њемu priča, a istodobno, da ћe их заљubiti u ljepote naše gorštacke prirode, koja их neсумњivo много има. Као посљедице ovoga biće i ova da се novi учитељски pripravnici neke pлашiti нас ни наших krajeva, као што је то досада bar većinom bilo.

У другом pak pogledu predviđamo, da ћe nam учитељска школа из Kнина donijeti још једно добро. То bi dobro bilo, што ћe се donekle omogućiti, zbor jeftiniјeg izdržavanja u konviktu, da ћe i

наш загорски свијет моћи да шаље своју дјецу у учитељску школу, те да ћемо тако кроз неколико година добити за народне просвјетитеље наше загорске људе, који ће несумњиво из љубави уложити све за културни и напредни пропорођај svojih krajeva.

Отварање учитељске школе у Книну ће сигурно бити крупни догађај у нашој загорској историји.

Буковчанац

Бенковачац

15. IV. Пуковска слава. Ових дана прославио је своју славу 11. пешад. пук Карађорђе у Бенковцу.

Иако је вријеме било ружно ипак узеше учешћа све поване сеоске соколске чете, претставници власти, грађани и сељаци скоро из свих оближњих села.

Тачно у девет сати из дворишта основне школе у Бенковцу, пошли су постројене сескес соколске чете и то: села Буковића, Полаче, Пристега и Куле-Атлагића. На челу је била соколска глаџба са подмлатком и нараштајем из Бенковца.

Пред касарном су биле истакнуте државне заставе. На самом улазу у касарну дочекивао је помоћник команданта пука, пуковник Г. Микичић са више гг. официра.

Послије сијечења колача одржано је команд. пук војсци лијеп говор износећи власну пук и нагласујући да је 19. марта историјски дан, када је неумрли Ђорђе Петровић тумадинац сељак, касније назван Карађорђе подигао први устанак на Турске 1804. г.

Затим је нагласио да је њихов пук „Карађорђе“ учествовао у свима ратовима и свугде се показао међу првима.

Послије завршеног говора присутни народ честитао је домаћину славе команданту Г. Николићу и помоћнику команданта пука пуковнику Г. Микучићу.

Послије честитања приређена је закуска свом присутном народу.

За вријеме обједа домаћин славе, пуковник Г. Николић подигао је прву чашу у здравље Њ. В. Краља, а соколска глаџба отсвирала је на многа љета.

Друга је чаша била у покоји свију изгинулих јунака из пuka на пољу славе и части. Затим наређује Г. командант једном од Г. официра да чита споменицу изгинулих јунака из њихова пuka. За вријеме читања са највећом пажњом саслушали су гости имена хероја што су изгинули на бојном пољу.

Осим здравице домаћина славе Г. Николића, ређале су се здравице Г. свешт., учитеља и осталих гостију, који су уједно честитали и славу. Послије обједа пред забаву долази кр. биљежник Г. Душан Јурковић, који је одржао врло лијеп говор.

Затим је одржана забава, у којој је било неколико приказа, међу којима је био и тужан „Смрт мајке Југовића“.

Ова прва војничка слава у Бенковцу, остаће мила и драга успомена у срцима амошњег народа.

Марко Воларевић

Покровник

19. IV. Школска кухиња при основној школи у Покровнику зајетношћу нашег учитеља Бете Кажимира, отворена је почетком овога мјесеца. Одиста је била велика нужда. Данас у доба кризе, дјечији родитељи су без рада. Прошлогог

дишања суши је уништила оно мало сјетве у нашој Загори. Све ово је учинком да је у нашем селу ове године велика биједа и глад. — Дјеца гладна, боса, без обуће и одјеће нису могла да редовито похађају школу, а од исте није се могло очекивати жељени успех. То је све опазио наш г. учитељ:

Пун љубави према дјеци, затражио је помоћ на све стране. Посао му вије ишао лагодно. Но он није сустао. Након дуже времена стиже му прва помоћ од Опш. Управе у Дрнишу. И то није се сустао ни г. Начелник Н. Ачић као ни г. Тајник Опште Милован. Зато им свака хвала у име ове сиромашне дјеце. Затим од Главног одбора подмлатка Цр. Крста и областног, те Обласног одбора из Осијека — и неких основних школа, успјело му је да сакупи хране да може прехранити до конца године 30 најсиромашније дјеце.

Кухиња ради по програму Цр. Крста. Учитељ је препустио свој властити штедњак за кување као и просторије за исхрану дјеце. Као мајка и кухарица је удова Алексић Божић, која са пожртвованошћу ради уз малу плаћу.

Давно је гледати дјецу кад се послиje поуке сакупе уз велики сто да добију топло и обилат објед.

Почела су да попримају ведрији и пунији изглед.

Како ми каже г. учитељ, дјеца одмах редовитије похађају школу. У њој се боље и успјешније може да ради.

Срдчна хвала зачетнику и свима онима који су допринијели оснукту ове наше школске кухиње.

Још једном хвала вам госп. Уредниче на уступљеном простору у нашем листу, да Бог да да постане Дневник, или бојати се, никада, јер се оснива на сиротињи

Штракаљ Анте

Devske

25 IV Sa zadružne skupštine.

— Јућер су се сastali naši seljaci u Prosvjetnom Domu i imali su dogovor o svojim zadružnim stvarima sa dr Rajkom Tauzovićem, lječnikom zdravstvene zadruge u Kninu. S njim je došao starešina kninskog Sokola br. dr. Ivo Grgić, pa nas je uputio kako ćemo osnovati seosku sokolsku četu u Devrskama. Mi smo dosad nekoliko puta molili, da nam dođe kogod i radi naših zadruga i radi sokolske čete, pa jedva jednom to dočekasmo.

Mi mislimo da je velika mana naše inteligencije, da nam dolazi samo za vrijeme izbora, a inače da ne hajezza nas. I mi bi bili bolji, da nam češće ko dođe, da se s nama druži i da nas uprućuje u radu.

Mi imamo i ovdje naših ljudi, ali i oni s nama očajaju, a kad pride kogod izvana oživi nešto i njih i nas.

Kod nas će u Devrskama dobro uspijevati Zdravstvena zadruga, jer ima pet-sestra sela oko nas kojima je lako doći i naše selo. To su sve sela kojima često trebaju lječari, a i nešto su imućnija nego mnoga druga sela.

Pa i za druge stvari, kojima se bave Zdravstvene zadruge, kod nas će se naći dosta ljudi koji će pomoći Zdravstvene zadruge urediti svoje kuće, dubrišta, zahode, i drugo i slično nam je govorio g. dr. Tauzović.

Za nas je važno i ono što nam je napominja i g. dr. Grgić o raznim vrstama privređene i kulturne organizacije na selu. Neki su od naših jesenih bili u Srbiji, pa su nam pril-

povjedali, što su vidjeli i mi smo se uvjerili, da nam nema spasa, dok se ne udružimo u raznim strankama: za nabavke, za zajedničku prodaju našeg vina, za apoteku zadružnu i za sve ostalo što nabavljamo i prodajemo.

Mi smo videli što je u našem selu učinio naš dobri i zasluzni pok. Spase, pa se nadamo, da će i naši današnji učitelji krenuti sa nama naprijed, a mora im se priznati da naстоje. S. D.

† Dr. Miloš Martić

Utorak, 19 aprila, сахранjen је на на кistanjskom groblju, члан оснивач наше Мајце — dr. Miloš Martić.

Учествovanje mnogobrojnog naroda из околнih села, као и штоловаца i prijatelja pokojnikovih iz svih okolnih varoši, svjedoči o ljubavi i poštovanju, kojem je zadužio naše ljudi i krajeve pok. dr. Martić.

Živio je u najslavnijem i najtragičnijem doppa naše istorije i ostavio je za sobom svijetle tragove.

Pred rat u Kninu bio je u prvim redovima u svim nacionalnim pokretima, па је у тој улоги дospiljevao, sa pok. Onisimom Popovićem, do Kraljevskog dvora u Beogradu, do pok. Pašića, Vladike Velimirovića i drugih nemara naše slobode.

Poslije rata нико није tako svojski izlazio u susret svakom u čemu је god mogao kao pok. dr. Martić.

Posebno bio је i iskreni i odani prijatelj naše Matice i toliko je osjećao da naša zajednička pitanja, da nam je njegovo razumijevanje i saobjecanje bila jedna velika moralna potpora, u doba kad je mnogim i našim ljudima sve to daleko bilo i kad smo само jednu čežnju imali „da razumiju, ko da bi pomogli!“

Sada svi mi osjećamo jednu veliku prazninu, jer nema više onoga, који је svakog bratski predusretao.

Upravo kad se je spremao da se sasvim preseli u svoje Kistanje i kad smo se nadali, da ćemo baš u onom kraju dobiti najboljeg saradnika za napredak onog kraja, rastao se je ujedno i sa svojim predratnim snom: svoje drage Srbije i svog Beograda i sa svojim predsmrtnim snom: svojim dragim Kistanjama i Sjevernom Dalmacijom.

Slava dru Milošu Martiću!

Prilozzi

Zdravstvenoj zadruzi u Kninu

G. dr. Ivan Jankovski, općinski lječnik u Kninu, darovao je Zdravstvenoj zadruzi kninskoj sav instrumentarij za porodaje.

G. dr. Jankovskom, који već dugo godina boravi među nama i који се je uvijek pokazivao u vršenju svoje službe sa svima dobrim osobinama slovenskog čovjeka prema narodu, u kojem je radio — Uprava najtoplje blagodari.

Osiguranje usjeva i plodova od tuče

Nedavno je za Primorsku banovinu propisana uredba o obaveznom osiguranju usjeva i plodova od tuče (gradi). Prema тој uredbi moraju se prisilno osigurati sva obrađena zemljišta, која се у односу на godinu iskoristišu као vinograd, voćnjaci maslinjaci, oranice, vrtovi, njive i dr. Kao osigurani smatraju se svih upotrebljivi dijelovi navedenih kultura као plod, lišće, slama, kukuruzovina i t. d. Na osiguranje su obvezni vlasnici, plo-

douživaoci i zakupci spomenutih zemljišta, који moraju svojoj općini, na njen poziv, saopćiti površinu obrađenog zemljišta i vrstu kulture. Što se tiče duvana, te će podatke давати Monopoljska uprava. Ko se ne odaže ovom pozivu ili ko dade krive podatke biće kažnjeno.

Osiguranje će vršiti jedna osiguravajuća ustanova, osnovana na zadržanim netičevnim principima, čijim će članovima postati i lica obavezna na ovo osiguranje. Visinu uloga, која će se plaćati за osiguranje, određuje Ban, na predlog osiguravajuće ustanove

Kad grad učini štetu, dužan je svaki oštećeni kroz 2 dana prijaviti то svojoj općini, која će то javiti kroz 24 sata Sreskom načelstvu. Jedna komisija, којој је predsjednik sreski poljoprivredni referent, procijenite štetu. Svakom vlasniku, posjedniku, zakupcu i sl. pripada право на naknadu štete počinjene gradom na usjevima i plodovima.

Utjerivanje monopolskih globava

Mnogo našeg seljačkog svijeta osuđeno je teškim globama zbog monopolskih krivic, naročito zbog nedozvoljene sadnje duvana. U „Službenim novinama“ br. 287 od 8. decembra 1931. obnarodovan je Zakon o državnom monopolu. U § 140 tога zakona određeno је да će se od svih pravosnažno udarenih monopolskih globava utjerati samo 10 po sto, dok se svima oprista ostalih 90 po sto.

Skrećemo pažnju svima zainteresovanim na ovu zakonsku благодат. Informirani smo, da Poreske uprave i dalje traže naplatu cijele globe, pošto da još nisu primile naredbu za primjenu prednjeg zakona. Ali zainteresovani neka se pozovu na spomenuti paragraf i neka traže povratak razlike, ако su globu već uplatili.

Oproštene kazne za krivice po zakonu o trošarini

Kraljevskim ukazom a na osnovu čl. 30 ustava, riješeno je da se seljaci (lica која se po čl. 32 tač. 15. Zakona o neposrednim porezima smatraju za zemljoradnike) a tako isto i zanatlijama који proizvadaju vino i rakiju, oproste kazne za krivice u smislu člana 33. Zakona o državnoj trošarini učinjene do 31. januara 1932. (krijumčarenje vina i rakije).

U svima takvim slučajevima naplatiti se samo redovna trošarina.

Onima који su kaznu (glob) več uplatili, neće se ista natrag vraćati.

U slučajevima gdje je prekršaj počinjen prije 31. januara, a vlasti otkrile tek poslije toga dana, također se neće naplaćivati kazna, nego samo redovna trošarina.

U prednjem smislu izdana su već cijelihodna naredba svima finansijskim vlastima u zemlji.

Pozurite s preplatom za 1931. godinu, jer će vam biti teško kad se dvije godine sustignu. Sramota se oblijeniti i upustiti ovako jeftin list. Niko se ne može pravdati da nema čime da plati, jer mi ne tražimo od siromaha sve na jedanput.

Predstavnik vlasnika «Privredno-kulturne matice» za Sj. Dalmaciju i odgovorni urednik Lazar Matić, sekretar Matice.

Štampa Nove štamparije - Šibenik

Zastupnik N. Čikato.